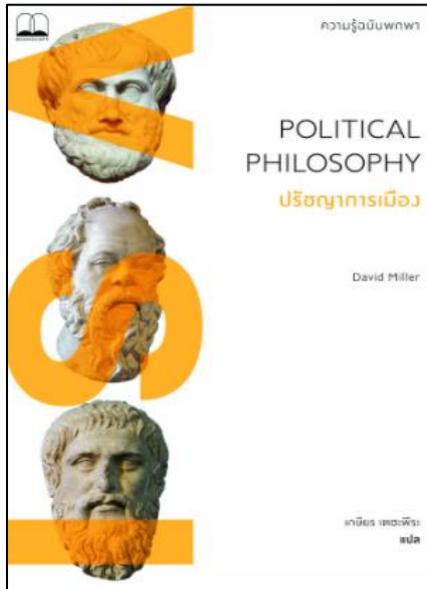

บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง “ปรัชญาการเมือง: ความรู้ฉบับพกพา”

ผู้เขียน: เดวิด มิลเลอร์ (David Miller)

ผู้แปล: เกษียร เตชะพีระ

จำนวนหน้า: 239 หน้า

พิมพ์ครั้งที่ 2: เมษายน 2564

ภาวิดา รังษี

Pawida Rungsee

หลักสูตรการเมืองและการปกครองท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยแม่โจ้-ชุมพร

Program in Political Science and Local Governance,

Maejo University at Chumphon

E-mail: mju44207433@yahoo.co.th

วันที่รับบทความ (Received) : 15 พฤศจิกายน 2564

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 21 ธันวาคม 2565

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 21 ธันวาคม 2565

1. บทนำ

ปรัชญาการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของสาขาปรัชญาประยุกต์ที่ศึกษาถึงชีวิตและกิจกรรมทางสังคม การเมือง ปัญหาทางปรัชญาการเมืองเป็นเรื่องของสังคมและรัฐในแง่ของธรรมชาติ บ่อเกิดและคุณค่าทางสังคมหรือการเมือง (สรวิชัย วงษ์สะอาด, 2561) การได้มาซึ่งองค์ความรู้ด้านปรัชญาการเมืองเกิดจากการตั้งคำถามและหาคำตอบซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงไปตามช่วงเวลา ดังนั้น คำตอบเรื่องอำนาจรัฐ สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรมของนักปรัชญาการเมืองในอดีตกับปัจจุบันอาจแตกต่างกัน

หนังสือเรื่องปรัชญาการเมือง: ความรู้ฉบับพกพา มีเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของการศึกษาปรัชญา ด้วยการตั้งคำถามเกี่ยวกับแง่มุมต่างๆ ทางการเมือง แสดงคำตอบและอธิบายโดยการยกตัวอย่างเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในปัจจุบันซึ่งมีความทันสมัย ทำให้ผู้อ่านเข้าใจธรรมชาติของการศึกษาปรัชญา

มองเห็นภาพรวมของปรัชญาการเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงเข้าใจความแตกต่างหลากหลายทางความคิด หนังสือเล่มนี้จึงน่าจะเป็นประโยชน์ต่อทั้งผู้อ่านและคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมการเมือง

2. เนื้อหา

วิธีการของผู้เขียนในหนังสือนี้คือการตั้งคำถาม เพื่อนำเสนอข้อถกเถียงเกี่ยวกับการเมือง และแสดงผลของนักปรัชญาการเมืองเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 7 บท สรุปได้ดังนี้

บทที่ 1 ทำไมเราจึงต้องมีปรัชญาการเมือง มีหลายคำถามเกี่ยวกับปรัชญาการเมือง เช่น ทำไมต้องมีรัฐและไม่มีรัฐ ประชาชนเลือกระบบการปกครองได้หรือไม่ การได้มาซึ่งคำตอบที่แท้จริงต้องแยกระหว่างการให้ความคิดเห็นต่างๆ ไป กับวิธีคิดในเชิงปรัชญาของนักปรัชญาที่คิดอย่างเป็นระบบ ตั้งคำถามและวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ อย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม ในทางปรัชญาจะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะสังคมและการปกครอง ดังที่ผู้เขียนยกตัวอย่างว่าการปกครองที่ดีในอดีตอาจไม่ใช่การปกครองที่ดีในปัจจุบันก็ได้

บทที่ 2 อำนาจหน้าที่ทางการเมือง จากข้อถกเถียงในประเด็นเรื่องความจำเป็นของการมีรัฐและไม่มีรัฐฝ่ายอนุชาธิปไตยเห็นว่าไม่จำเป็นต้องมีรัฐ ขณะที่โทมัส ฮ็อบบ์ เห็นว่ารัฐมีความจำเป็นต่อมนุษย์ เพราะจะช่วยปกป้องชีวิตมนุษย์จากความป่าเถื่อน โหดร้าย ส่วน จอห์น ล็อก เห็นว่ารัฐจะช่วยอำนวยความสะดวกและทำให้ชีวิตมนุษย์มีความสุข ได้ข้อสรุปว่าเมื่อมนุษย์ยังต้องอยู่ภายใต้รัฐก็ต้องมีการเมืองและเชื่อฟังรัฐ รัฐมีหน้าที่จัดสรรผลประโยชน์ให้กับทุกคนอย่างเป็นธรรม เท่าเทียม ดังนั้น ถ้ารัฐจัดสรรผลประโยชน์อย่างไม่เป็นธรรมผู้ที่อยู่ภายใต้รัฐก็อาจไม่เชื่อฟังด้วยการอารยะขัดขืน ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

บทที่ 3 ประชาธิปไตย โทมัส ฮ็อบบ์ มีความคิดว่ามนุษย์ที่อยู่ภายใต้รัฐควรมอบอำนาจให้องค์อธิปัตย์ ซึ่งอาจหมายถึงผู้ปกครอง แต่แนวคิดนี้ถูกโต้แย้งเพราะผู้ปกครองที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมีมากกว่าผู้ปกครองที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มนุษย์ไม่ควรมอบอำนาจเบ็ดเสร็จให้กับผู้ปกครอง ดังนั้น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีการเลือกผู้แทนเข้าไปทำงานในสภานิติบัญญัติตามวาระ แต่การมอบอำนาจให้ผู้ปกครองหรือผู้แทนทำหน้าที่ตัดสินใจในเรื่องสำคัญเป็นเหมือนการมอบอำนาจให้กับกลุ่มคนที่เป็นเสียงส่วนน้อยตัดสินใจแทนคนส่วนใหญ่ ทำให้ประชาชนต้องรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์เพื่อมีส่วนต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง อย่างไรก็ตามประชาชนที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองได้นั้น ย่อมต้องเป็นกลุ่มใหญ่หรือมีทรัพยากรมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งผู้เขียนอธิบายว่าแม้สังคมประชาธิปไตยจะให้ความสำคัญกับเสียงข้างมากแต่ก็ไม่ละเลยเสียงข้างน้อย เพราะวันหนึ่งคนที่เป็เสียงข้างมากก็อาจจะกลายเป็นเสียงข้างน้อยได้ ในรัฐธรรมนูญจึงมีการบัญญัติเพื่อรับรองสิทธิของประชาชนไว้ และในสังคมยังมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของกันและกันด้วย

บทที่ 4 เสรีภาพกับขอบเขตจำกัดของการปกครอง มนุษย์มีความแตกต่างกัน พวกเขาควรมีสิทธิในการเลือกใช้ชีวิตแต่ก็ต้องรู้จักขอบเขตในการใช้เสรีภาพ ทั้งนี้เสรีภาพที่มนุษย์ได้รับอาจได้แก่การมีสิทธิได้เลือกอย่างหลากหลาย รวมถึงสามารถเลือกได้อย่างมีคุณภาพที่หมายถึงการมีทางเลือกไม่มากแต่ทุกทางเลือกมีต้นทุนไม่สูงเกินไป เสรีภาพมีทั้งในเชิงบวกและลบซึ่งรัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงการใช้เสรีภาพของประชาชน และประกันสิทธิเสรีภาพให้เพราะสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งที่ทุกคนพึงมี แต่ในบางกรณีรัฐอาจต้องจำกัดเสรีภาพ

เพื่อปกป้องชีวิตของประชาชน เช่น การออกกฎหมายให้ผู้ไชรถยนต์คาดเข็มขัดนิรภัย ห้ามเสพยาเสพติด รวมถึงหาแนวทางที่จะทำให้การใช้เสรีภาพของบุคคลหนึ่งไม่กระทบกับผู้อื่น อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจของรัฐเกี่ยวกับเสรีภาพในช่วงเวลาหนึ่งอาจเป็นเรื่องถูกต้อง เมื่อเวลาผ่านไปก็อาจไม่ใช่การตัดสินใจที่ส่งผลดีต่อสังคมก็ได้ รัฐจึงต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีแนวคิด มุมมองที่หลากหลาย และรับฟังประชาชนเพื่อกำหนดบทบาทแนวทางเกี่ยวกับเสรีภาพให้ได้อย่างที่ควรจะเป็น

บทที่ 5 ความยุติธรรม โดยทั่วไปแล้วความยุติธรรมอาจหมายถึงการบังคับใช้กฎหมายหรือกฎระเบียบต่างๆ กับทุกคนอย่างเสมอภาค เท่าเทียม และคำนึงถึงความได้สัดส่วนตามความคู่ควรที่จะได้รับ เช่น หากใครทำงานหนักก็ควรได้รับผลตอบแทนที่มากกว่าคนทำงานน้อย ในอีกด้านหนึ่งกลับมีการถกเถียงเรื่องหลักความคู่ควรกับความจำเป็น เพราะบางคนอาจไม่ได้รับการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและจำเป็นต้องได้รับสิ่งนั้นมากกว่า สะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมจะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างความคู่ควรกับความจำเป็นเพิ่มขึ้นด้วย ในหนังสือมีการกล่าวอ้างถึงทฤษฎีความยุติธรรมของ จอห์น 롤ล์ส เพื่อให้เห็นความพยายามที่จะทำให้ความคู่ควรกับความจำเป็นสามารถไปด้วยกันได้ เห็นได้ว่าความยุติธรรมเป็นโครงสร้างที่ยังไม่แล้วเสร็จและต้องทำให้เป็นจริงต่อไป

บทที่ 6 สตรีนิยมและพหุนิยมวัฒนธรรม ที่ผ่านมามีผู้ชายเป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่บังคับใช้กับผู้หญิง การกันไม่ให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมในตัดสินใจที่ส่งผลต่อชีวิตของตนถือเป็นความล้มเหลวทางการเมืองและกระทบต่อประเด็นเรื่องสิทธิเสรีภาพ เช่นเดียวกันภายในสถานิติบัญญัติก็ไม่ใช่พื้นที่ของคนกลุ่มน้อย เพราะพวกเขาไม่สามารถชนะการเลือกตั้งเข้ามาได้ ทำให้ผู้แทนตัดสินใจโดยไม่เข้าใจปัญหาของคนกลุ่มน้อย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมจึงต้องมีการกำหนดสัดส่วนตัวแทนที่มาจากผู้หญิงและชนกลุ่มน้อย รวมถึงมีการกำหนดแนวทางการประกันสิทธิขั้นพื้นฐานให้กับคนกลุ่มนี้ แต่เราไม่อาจเอาหลักการเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคมาเป็นมาตรฐานหลักของความถูกต้องได้เสมอไป คนอาจยอมรับอย่างสมัครใจต่อสิ่งที่ตรงกันข้ามกับเสรีภาพและความเสมอภาคเพราะยึดถือต่อความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรม เว้นเสียแต่ว่าคนจะถูกบังคับให้ทำตามความคิดและความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมจึงจะถือเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

บทที่ 7 ชาตินิยม และความยุติธรรมระดับโลก ชาตินิยม คือ การหลอมรวมของคนที่มีสัญชาติเป็นหนึ่งเดียวกันไว้วางใจกัน และรู้สึกที่ชาติของเราแตกต่างจากชาติอื่น อำนาจรัฐถูกใช้เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้กับชาติผ่านระบบกฎหมาย การปกครอง การศึกษา รวมถึงมีการสร้างระบบความเป็นธรรมเพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกัน ปัจจุบันความคิดเรื่องรัฐและชาติถูกมองว่าเป็นเรื่องล้าสมัยเพราะการเดินทางข้ามรัฐสะดวกขึ้น ประกอบกับปัญหาใหม่ๆ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทำให้รัฐต่างๆ ต้องร่วมมือกันแก้ไข เป็นเรื่องยากที่จะหลอมรวมให้เกิดรัฐบาลโลกเพียงหนึ่งเดียว แต่ในอนาคตอาจมีความร่วมมือระหว่างรัฐมากขึ้น และใช้ความเป็นพลเมืองโลกสร้างความเท่าเทียมเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในระดับโลก

ในตอนท้ายของหนังสือผู้เขียนสรุปว่าเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไปจะยังมีคำถามเรื่องการเมืองมากมายให้นักปรัชญาต้องครุ่นคิด ทำความเข้าใจเพื่อหาคำตอบ

3. บทวิจารณ์

1. จุดเด่น เนื้อหาในหนังสือมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับปรัชญาการเมืองเบื้องต้น เช่น สังคมสามารถปกครองตนเองโดยปราศจากอำนาจของรัฐได้หรือไม่ ประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดีกว่ารูปแบบการปกครองอื่นๆ จริงหรือ รัฐควรมีอำนาจแทรกแซงเสรีภาพของมนุษย์หรือไม่และในเรื่องใด ความยุติธรรมทางสังคมสามารถทำงานควบคู่ไปกับตลาดได้หรือไม่ รวมถึงมีการนำเสนอประเด็นใหม่ที่มีความทันสมัย ได้แก่ เรื่องสตรีนิยมและพหุนิยมเชิงวัฒนธรรม ชาติ รัฐและความยุติธรรมระดับโลก สะท้อนให้เห็นว่าความรู้ในวิชาปรัชญามีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. จุดด้อย วิธีการเขียน ผู้เขียนนำเสนอประเด็นหลักในแต่ละบทที่ต่อเนื่องกัน แต่เนื้อหาภายในบทไม่ได้ทำการแบ่งหัวข้อย่อย ใช้การเขียนเชิงพรรณนา ตั้งคำถามแล้วอธิบายไปเรื่อยๆ เมื่อได้คำตอบแรกก็ตั้งคำถามต่อไปอีก ผู้อ่านจึงต้องทำความเข้าใจประเด็นย่อยจากเนื้อหาในแต่ละบทเอง คิดตาม และสรุปคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการอธิบายในเชิงปรัชญาทั่วไป แตกต่างจากการเขียนให้ความรู้แบบอื่น เป็นการยากที่ผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับการเขียนในลักษณะนี้เข้าใจ อย่างไรก็ตาม การที่ผู้เขียนเป็นศาสตราจารย์ด้านทฤษฎีการเมืองแห่งมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด มีประสบการณ์การสอนและการเขียนหนังสือมาหลายเล่ม ทำให้เขาสามารถเชื่อมโยงให้เห็นพัฒนาการของความคิดทางปรัชญาที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ตั้งแต่โทมัส ฮ็อบบ์, จอห์น ล็อก, ฌอง ฌาคส์ รูสโซ, จอห์น สจ๊วต มิลล์ ไปจนถึงไอซายาร์ เบอร์ลิน, จอห์น รอลส์แล้ว วิพากษ์แนวคิดของนักปรัชญาเหล่านั้น รวมถึงยกตัวอย่างเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายขึ้น

3. ประเด็นที่เห็นด้วยกับเนื้อหาในหนังสือซึ่งตีพิมพ์ตั้งแต่ ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) คือ การนำเสนอว่าในอนาคตอาจมีความร่วมมือระหว่างรัฐมากขึ้น ดังที่มีองค์การระหว่างประเทศเกิดขึ้นมากมาย แต่เป็นเรื่องยากที่จะหลอมรวมให้เกิดรัฐบาลโลกเพียงหนึ่งเดียว ดังที่มีการลงนามในสนธิสัญญาก่อตั้งสหภาพยุโรปใน พ.ศ. 2535 ทำให้สหภาพยุโรปเป็นหนึ่งในตัวแสดงและผู้เล่นที่สำคัญในระบบระหว่างประเทศ เนื่องจากความเป็นยักษ์ใหญ่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง อีกทั้งยังเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่ค้ำจุนและส่งเสริมบรรทัดฐานของระเบียบโลก โดยเฉพาะเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เสรีภาพ ประชาธิปไตย ความเท่าเทียม นิติรัฐ นิติธรรมและสิทธิมนุษยชน (ภาววิช อครเปรมากุล, 2562) แต่เมื่อเวลาผ่านไปอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นก็เป็นเหตุให้เกิดความไม่พอใจในบางประเทศสมาชิกที่เห็นว่าสหภาพยุโรปใช้อำนาจออกกฎหมายในด้านต่างๆ โดยขัดกับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ในสหราชอาณาจักรประสงค์ถอนสมาชิกภาพออกจากสหภาพยุโรป นำไปสู่การทำประชามติใน พ.ศ. 2559 และถอนสมาชิกภาพอย่างเป็นทางการในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 (สำนักงานที่ปรึกษาการศุลกากร ณ กรุงบรัสเซลส์, 2564)

4. สิ่งที่ได้จากการอ่านหนังสือ ได้แก่

4.1 การได้รู้จักหลักการพื้นฐานของการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย และนำมาตั้งคำถามต่อสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน สิ่งที่ดีควรเป็น สิ่งใดคือความถูกต้องเป็นธรรม โดยใช้การวิเคราะห์อย่างรอบด้าน มีเหตุผล เพราะคำถามในเชิงปรัชญาไม่มีคำตอบตายตัวที่ใช้ได้ในทุกช่วงเวลา ไม่มีแบบสำเร็จที่ใช้กับทุกสังคม และทำให้เข้าใจความแตกต่างหลายหลายทางความคิดของคนในสังคมมากขึ้น

4.2 ทำให้เข้าใจว่าความรู้ทางปรัชญาการเมืองเป็นความเข้าใจในระดับรากฐานซึ่งจะต้องมีการต่อยอดเพื่อกำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติ เช่น การจัดทำกฎหมายเพื่อรับรองสิทธิของประชาชน การออกแบบรูปแบบวิธีการปกครองที่ลดการรวมศูนย์อำนาจและกระจายอำนาจการปกครองมากขึ้น การมีนโยบายด้านสวัสดิการสังคมเพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ การรวมกลุ่มระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น

4. บทสรุป

หนังสือเรื่อง “ปรัชญาการเมือง: ความรู้ฉบับพกพา” เป็นหนังสือที่จะทำให้เข้าใจธรรมชาติของการนำเสนอในแบบของปรัชญาการเมืองคือการตั้งคำถามและหาคำตอบ เปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านได้คิด วิเคราะห์และหาคำตอบอย่างรอบด้านในมุมมองของตน โดยปูพื้นฐานด้วยการสำรวจประเด็นการเมืองพื้นฐานอย่างรอบด้านทันสมัย นำเสนอพัฒนาการทางความคิดของนักปรัชญาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พร้อมทั้งยกตัวอย่างเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ต่างๆ สะท้อนให้เห็นว่าปรัชญาการเมืองคือรากฐานของความคิดที่ปรับเปลี่ยนไปตามช่วงเวลาและสภาพสังคม ดังนั้น เมื่อคนในสังคมมีความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความเข้าใจต่อปรัชญาการเมืองจะช่วยให้สามารถหาแนวทางวิธีการทางการเมืองการปกครองร่วมกันเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้

บรรณานุกรม

- เดวิด มิลเลอร์. (2564). **ปรัชญาการเมือง: ความรู้เบื้องต้น** (เกษียร เตชะพีระ, แปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ บุ๊คสเคป. (ต้นฉบับพิมพ์ปี ค.ศ. 2003).
- ภาวิช อครเปรมากูน. (2562). บทบาทของสหภาพยุโรปและความรับผิดชอบต่อการจัดการปัญหาผู้อพยพ ในช่วง 2015-ปัจจุบัน. **วารสารยุโรปศึกษา**. 25(1), 68-109.
- สรวิชัย วงษ์สะอาด. (2561). **ปฐมเหตุแห่งปรัชญาการเมือง**. วารสารศิลปการจัดการ. 2(2), 103-116.
- สหภาพยุโรป จุดเริ่มต้นจนถึง Brexit. (2564, มกราคม). **CPMU news**, 6(1): หน้า 4-6.